

Slovenski dom

Stev. 2

V Ljubljani, sredo 3. januarja 1940

Leto V

Zanimiva ozadja nenadnega odpoklica angleškega poslanika iz Moskve:

Napovedi o bližnjem poslabšanju razmerja med Anglijo in Sovjeti

Italijanski tisk pravi, da se Nemčija pripravlja na zasedbo ruske Ukrajine, da bi prehitela Angleže

London, 3. jan. o. Sovjetski zunanji minister Molotov je angleškemu poslaniku v Moskvi, ki je odpotoval v Anglijo, ob odhodu sporočil, da sovjetska vlada že dalje časa opazuje, da vodi Anglija vedno sovražnejšo politiko proti Rusiji. To angleško ravnanje grozi poslabšati dosedanje odnose med obema državama.

V tej uradni sovjetski izjavi vidijo angleški krogi napoved o morebitnih daljnosežnih spremembah med Anglijo in Rusijo, ki bodo močno vplivale na potek evropske vojne. Če bi prišlo do ustavitve diplomatskih odnosov med obema državama, zd se, da bi Sovjeti sklenili potem pravo vojaško zvezo z Nemčijo ter stopili dejansko v vojno ob strani Nemčije.

Turin, 3. jan. o. Vodilni italijanski dnevnik »Stampa« prinaša daljši članek o tem, kakšni razlogi so privedli Anglijo, da je nenadno poklicala svojega poslanika v Moskvi Seetza domov. List razpravlja o teh vzrokih takole:

Sovjetski napad na Finsko je spremenil angleško sodbo o sovjetski Rusiji, o njenih pravih namelih in o njeni moči, ki se je v spopadu s Finci izkazala kot zelo dvomljiva. V nekaterih angleških krogih vstaja zaradi tega misel, če ne bi kazalo obračunati tudi s komunizmom v Rusiji. Odločilnega pomena za bodoče angleško ravnanje glede Rusije bodo poročila, ki jih bo dal angleški vladi moskovski poslanik. Gre pri tem za poročila take vrste, ki jih ni mogoče pošiljati pisмено ali brzojavno.

Anglija hoče točno vedeti, kakšno je sedanje pravo razpoloženje med sovjetskimi prebivalstvom spričo vesti, ki dan za dnem govore o delnih uporih med delavstvom in vojaštvom. Posebne važnosti je vprašanje ali bi bilo ob morebitnem zunanjem vojaškem porazu Sovjetov mogoče računati z notranjo revolucijo in s spremembo sedanjega Nemčiji prijaznega političnega reda. Če je mogoče računati na kaj takega, potem Anglija ne bo odlašala s spremembo svojega razmerja do Rusije in se tudi spustila z njo v odkrito nasprotje, ki bo moralo dovesti do spopada. Ob morebitni zmagi bi Anglija vzela Nemčijo rusko pomoč in onemogočila ogrožanje svoje posesti v Aziji po komunistični propagandi.

Važno je pri tem vprašanje, kaj bo storila Nemčija. Italijanski list sodi, da bo ob prvih zna-

menjih morebitnega angleškega napada na Rusijo Nemčija takoj zasedla — navzile vsem zvezam in pogodbam s Sovjeti — rusko Ukrajino do Dona in Črnega morja. S tem bi bilo izpolnjeno tisto, kar si je Hitler ves čas želel in kar je predlagal lani januarja tudi Poljski: dobiti v roke vso Ukrajino, njeno žito, njeno rudno bogastvo in ogromne industrijske naprave ob Donu (Dnjeprostraj) itd. S tem bi Nemčija postala glede svoje preskrbe neodvisna in nepremagljiva, če bi vodstvo in gospodarsko organizacijo teh predelov prevzeli njeni strokovnjaki.

List pravi, da se Nemčija na to morebitnost vojaško že pripravlja sama in da računa na pomoč ruskih emigrantov. Emigrantske prostovoljske oddelke organizirata v sedanji nemški Galiciji bivša carska generala Skoropatski in Popov, ki uživata navzile zvezi Nemčije s Sovjeti vso podporo nemških oblasti. Emigranti bi prevzeli v zasedeni Ukrajini tudi upravo.

Potemtakem bi zaradi spremenjenega političnega položaja v Evropi kmalu moglo priti do konca v prijateljstvu med narodnosocialistično Nemčijo in sovjetsko Rusijo.

Morska poplava v zahodni Turčiji je zahtevala dozdej 1200 življenj

Novi potresni sunki v vzhodni Turčiji

Ankara, 3. jan. o. Po zadnjih vesteh so silovite poplave ob zahodni turški obali, zlasti ob Marmarskem morju povzročile ogromno škodo. Uničene so cele vasi. Število mrtvih zaradi poplave znaša, koliko je zdaj znano, 1200.

Povodnji v zahodnem delu Anatolije so zaslegle vse kraje od Smirne do Adapasara ter pomenijo pravo narodno nesrečo. Po nekaterih krajih, kakor n. pr. v vasi Mustafa Kemal ni niti ene hiše, v katero ni bila vdrla voda. Številne družine se niso mogle pravočasno umakniti pred katastrofo in zdaj na strehah svojih hiš v največjem mrazu in polno groze pričakujejo pomoč. Oddelki pionirjev ter vojaštva se prizadevajo za nadčloveški napor, da bi rešili prebivalstvo.

Predsednik turške republike Ismet Ineni še dalje obiskuje kraje, ki jih je prizadel potres. Vče-

rajšnji dan je prebil v Tokatu, odkoder je na ljudstvo prizadetih krajev naslovil poslanico, v kateri bodri narod in mu zagotavlja pomoč vlade in vsega turškega naroda. Državni poglavar je včeraj prispel v Malatijo.

Nov močan potres je opustošil pokrajino Jpskata in pokrajino vzhodno od Erzinjena. Potres se je začel ob 14.45. V devetih vaseh se je zrušilo 97 hiš, 67 pa jih je bilo poškodovanih. Človeških žrtev ni bilo. Ob 16.20 so čutili močan potres tudi v Cankerevu. Podrobnosti še ni, vendar menijo, da ni bilo človeških žrtev.

Ameriška pritožba v Londonu zaradi zaplenbe pošte za Nemčijo

London, 3. januarja. o. Ameriški poslanik v Londonu je včeraj izročil angleški vladi uradni protest Amerike proti temu, da Angliji plenijo ameriško pošto, ki gre z ameriškimi in nevtralnimi ladjami v Nemčijo, in seveda tudi nemško pošto za Ameriko. Ameriška vlada pravi, da take pravice Angliji ne more priznati. Angleška vlada odgovarja na ta protest, da je pregled pošte za Nemčijo in iz Nemčije bil sklenjen zaradi tega, da bi Anglija Nemčiji preprečila pošiljanje tujih deviz iz Amerike. Tuji denar spada v seznam tihotapskega blaga, ki ga Anglija in Francija ne dovolujeta dovažati v Nemčijo, ker je to blago bistvenega pomena za vojskovanje in za vojne nakupe. Zadnje dni so angleške oblasti zaplenile 1600 vreč ameriške pošte za Nemčijo.

Vremensko poročilo

Bled: —16, jasno, mirno, 26 cm snega pršič, drsalisce uporabno.
Radovljica: —19, jasno, mirno, 5 cm pršiča na 10 cm podlage, drsalisce uporabno.
Jezerko: —16, jasno, 10 cm pršiča na 25 cm podlage.
Sv. Križ nad Jesenicami: —10, jasno, mirno, 12 cm pršiča na 30 cm podlage.
Polzevo: —12, jasno, 5 cm pršiča.
Škofja Loka: —16, jasno, mirno, 5 cm pršiča na 15 cm podlage.
Kranjska gora: —16, jasno, mirno, smuško terišče spodaj 27 cm, zgoraj pa 37 cm snega, srez, drsalisce uporabno.

Nemški kancler Hitler, poveljnik nemške vojske general Brauchitsch in poveljnik mornarice admiral Raeder so za Novo leto dali dnevna povelja nemški vojski in mornarici v katerih zagotavljajo, da bo Nemčija v l. 1940. gotovo zmagala.

Nemški listi prinašajo pod velikimi naslovi podatke o poljskih grozodejstvih nad Nemci, ter delajo zanje odgovorno poljsko vlado in Anglijo. Po nemških uradnih podatkih je bilo med vojno na Poljskem ubitih 5.437 nemških civilistov. Angleški listi odgovarjajo nemškemu tisku in pravijo, da je bilo ob istem času pobitih okoli 3.000.000 poljskih civilistov.

300 ameriških radijskih postaj je včeraj posvetilo daljšo oddajo Italiji in njenemu napredku pod Mussolinijevo vlado.

Norveški 9100 tonski parnik »Lunac« je zadel na mino ob severni norveški obali in se potopil. Moštvo se je rešilo. — Tudi angleški parnik »Boxhill« se je potopil zaradi mine na severnem morju. Pri tem je izgubilo življenje 20 članov posadke.

Sneg je zapadel po vsej Italiji, tudi v Rimu in Napolju, kar je velika redkost, saj so se v Napolju ob tem času ponavadi kopali v morju. Sneg je padel v soboto vso noč.

Za 1.800.000 ton nemških trgovskih ladij čaka na raznih nevtralnih pristaniščih sveta. Ker ladje ne morejo več plačevati dragih pristaniških pristojbin, bodo morale izbirati ali naj se same potopijo ali pa naj se dajo zajeti angleškim in francoskim vojnimi ladjami, ki stražijo na svetovnih morjih.

Dva osebna vlaka sta trčila v Belgiji blizu Bruselja. 10 ljudi je bilo pri tem malo ranjenih.

Romunski kralj Karol je za Novo leto poslal svojemu narodu razglas, v katerem pravi, da bo Romunija ohranila mir z vsemi narodi, da bo va branila vse, kar je nieneza.

Vesti 3. januarja

Nemčija računa spomladi imeti pod orožjem 5 milijonov vojakov popolnoma ali delno za vojskovanje. Tem 5 milijonov bo stalo nasproti 3 milij. Angležev in najmanj toliko Francozov.

Nemške oblasti so nenadoma prepovedale kazati v Španiji protiboljševiški film »Križarka Sebastopol«, ki ga je odposlano nemškega propagandnega ministrstva predvajajo po raznih španskih krajih. Do prepovedi je prišlo zaradi zveze z Rusijo.

Nemška policija je izdala saporno povelje proti slovitemu industrikeru Thyssenu, ki je s svojim denarjem omogočil narodnemu socializmu zmago. Možu, ki je pobegnil v Švico, so vzeli vse premoženje in ga dolže tatvine, goljufije, tihotapsstva z devizami itd.

Angleško ministrstvo za vojno preskrbo je dozdej izdalo za nakupe raznega blaga okrog 200 milijard dinarjev.

Neka nemška vojna ladja je včeraj priplula v švedsko luko Trelborg ter tam izkrcala nekaj ubitih in ranjenih mornarjev.

Švedska je decembra izgubila 11 trgovskih ladij zaradi podmornic in min.

Predsednik USA, Roosevelt, je izjavil danes časnikarjem, da upa, da bo njegov odposlanec pri sveti stolici, Taylor, uspel s svojo nalogo.

Angleška poročila iz Moskve pravijo, da je bil odstavljen že tudi novi poveljnik rdeče vojske na finskem bojišču, general Stern. Na njegovo mesto pa da je bil imenovan stari borec iz prvih časov boljševizma, maršal

Sovjetska Rusija si zelo prizadeva, da bi tudi Estonijo potegnila v vojno s Finsko, da bi Sovjeti lahko uporabljali vse estonsko ozemlje kot izhodišče na Finsko. Estonija se tega brani, češ, da nedavna pogodba s Sovjeti ne velja za finski primer, saj so boljševiki napadli Finsko.

Svet ni tako gost naseljen, da bi ne bilo moči najti življenjskega prostora za vse ljudi. Treba je samo dobre volje, je govoril norveški prestolonaslednik Olaf za Novo leto.

Promet skozi Sueški prekop je lani padel za 30% v primeri z predlanskim letom.

Zadnji požar v Vatikanu je nastal zaradi malomarnosti osebja, ki je popravljalo nekatere prostore.

Angleška vlada je šele zdaj izdala določila o delni omejitvi porabe tekočega goriva za zasebni promet. Ta ukrep razlagajo samo kot previdnostni korak, ne pa kot znamenje, da bi Angliji tega goriva manjkalo.

Edinstvo med Anglijo in Francijo naj služi evropskim državam kot primer, kakšna bi morala biti bodoča federativna Evropa, za katero se Anglija in Francija v sedanji vojni vojskuje. Tako piše o pomenu zadnjega Daladierovega govora angleški tisk.

V Združenih državah je včeraj začel veljati zakon o delavskih pokojninah.

V Jeruzalemu so končali precej dela za obnovo cerkve Božjega groba, ki je bila v nevarnosti, da se podere. Pri obnovitvi so našli veliko dragocenih starin iz prve dobe krščanstva.

Ves svetovni tisk razpravlja o finski zmagi pri Suomisalmiju, in pravi, da je ta zmaga uspeh premišljenega finskega vojnega načrta. Finci so sovjetsko vojsko spustili daleč naprej, potem pa pritisnili nanjo z obeh strani in ji pretrgali zvezo z ruskim zaledjem.

Po vsem južnem Tirolskem so začeli z veliko naglico pripravljati vse potrebno za preselelitev tistih Nemcev, ki so do 31. decembra glasovali za Nemčijo.

Nemške oblasti na Češkem izjavljajo, da so neresnične vse vesti, po katerih naj bi bilo zadnje čase na Češkem in Moravskem aretiranih nad 450 višjih in nižjih duhovnikov. Uradna izjava pravi, da uživajo Čehi v verskem pogledu in tudi sicer tako svobodo, kakor še nikdar poprej.

Anglija in Francija se pogajata s švedsko in norveško za prevoz letal in vojnega materiala na Finsko, piše danski glavni dnevnik »Politikeren«.

Nemški poslanik v Urugvaju je vložil pri tamniški vladi oster protest proti temu, da so urugvajske oblasti internirale nemško pomožno križarko »Tacoma«.

Italijanska vlada je ustanovila poseben komisariat za ribolov. Z novo ureditvijo ribje lova hočejo zagotoviti Italiji dva milijona centov rib, ko so jih dozdej morali vsako leto uvoziti iz tujine.

V Londonu je dopotovalo dansko gospodarsko zastopstvo, ki se bo pogajalo za sklenitev nove trgovske pogodbe z Anglijo.

Poluradni glasilo madžarske vlade »Pester Lloyd« prinaša v noveletni številki izjavo jugoslovanskega ministrskega predsednika Cvetkovića, ki napoveduje novo zblizanje med Jugoslavijo in Madžarsko.

Ameriška zbornica se bo danes sešla na novo zasedanje, v začetku katerega bo prebrano pismo predsednika Roosevelta o bodoči ameriški politiki.

Tudi pri nas ni vse dovoljeno

Maribor, 2. januarja.

Pred velikim senatom mariborskega okrožnega sodišča se je nedavno zagovarjal 29letni delavec Jakob Judt iz Cervente v Banatu. Mož je v Mariboru razširjal alarmantne in neresnične vesti. Zaradi tega je bil obtožen po zakonu o zaščiti države in bil danes po tem zakonu obsojen na eno leto in pol robije in na tri leta izgube državljanjskih pravic. Mož je sedaj menda spoznal, da tudi pri nas ni vse dovoljeno in da se je tudi v naši državi treba držati zakonov. Naj bo to opomin tistim, ki tudi radi razširjajo neresnične vesti, pa jih dolga roka oblasti dosedaj še ni mogla zgrabit za vrat.

Sovjetska ofenziva v Kareliji zaradi mraza odložena

Finska poročila govore o precejšnjem zatišju na bojiščih

London, 3. jan. o. Reuterjev posebni dopisnik je poročal snoci iz Viborga, da je na Kalerijski ozini velik vihar, ki onemogoča vsako vojskovanje. Ofenziva, ki so jo začele sovjetske čete proti Mannerheimovi črti, je bila že v nedeljo ustavljena. Včeraj ni bilo videti ničesar nad bojiščem. Sovjetska letala so bila prisiljena ležati v hangarjih, ker je bilo letenje nemogoče. Finski častniki so snoci trdili, da morajo po njihovem mnenju Sovjeti za zdaj opustiti upanje, da bi predrl Mannerheimovo črto.

Zadnje vesti z bojišča pravijo, da se navzlic krajevnim borbam med finskiimi in sovjetskimi četami glavna sovjetska ofenziva na Mannerheimovi črti še ni začela. Po izjavah sovjetskih ujetnikov so Sovjeti vrgli že velik del svojih rezerv v boj, kar se da sklepati tudi po truplih padlih sovjetskih vojakov, ki so bili mlajši in boljše obločeni. Na številnih točkah bojišča sili sovjetsko poveljstvo vojske korakati pred tanki in čistiti minska polja, da tanki ne bi bili poškodovani.

Dva nova oddelka švedskih prostovoljcev sta zapustila včeraj Švedsko in odpotovala na Finsko. En oddelke sestavljajo prostovoljci-tastniki, ki so pustili službo na Švedskem, da bi lahko služili pod finsko zastavo. Drugi oddelke sestavljajo delavci iz vseh krajev Švedske.

Moskva, 3. jan. AA. Sporočilo generalnega štaba leningradskega vojnega okrožja se glasi: 2. januarja ni bilo na finskem bojišču važnejših dogodkov. Zaradi slabega vremena so sovjetske letalske sile izvedle samo nekaj oglednih poletov.

Helsinki, 3. januarja. o. Svojnje uradno poročilo finskega vojnega poveljstva pravi:

V prihod dveh dneh novega leta je bilo na vseh bojiščih dokaj mirno, razen patrolnih spopadov in topniškega ognja v Kareliji. Na vzhodni meji je prišlo severno od Ladoškega jezera do nekaj manjših napadov, pri katerih so finske čete znova zboljšale svoje postojanke na več mestih. Manjši sovjetski napad s podporo tankov pri Tolvaerju je trajal ves dan. Kraj Aaitojoki, ki je služil sovjetskim četam za oporišče pri napadu, je ta dan večkrat menjal gospodarje. Finske čete so dobile v roke nekaj vojnega materiala, med njim tri letke strojnice, eno vojno kuhinjo ter 400 zimskih plaščev.

Pri Suomisalmiju finska vojska čisti na novo zasedeno ozemlje in preganja ostanke rdeče vojske proti meji. Na drugih delih bojišča so krožile patrole in streljali topovi.

Neka sovjetska vojna ladja je brez posebnega uspeha streljala na finsko obalno topništvo pri Kojivistu.

Sovjetsko letalstvo je bombardiralo nekaj mest, med njimi Abo in Uleaborg. Nekaj civilistov je bilo ubitih in ranjenih, poleg tovarne škode. Na drugih krajih bombe niso povzročile posebnih škod, ne niso zahtevale človeških žrtev. Finsko

letalstvo in topništvo je sestrelilo 7 sovjetskih bombnikov, kakor pritožajo fotografije.

Havasov dopisnik poroča, da so se tri sovjetska letala spustila na finskem ozemlju zaradi slabega vremena in nepoškodovana prišla v roke Fincem.

Na skrajnem severu, kjer je mraza 40 stopinj so zastale vse vojaške akcije.

Pri Sali finske čete obklopujejo nad 16.000 sovjetskih vojakov, kakor so to storile pri Suomisalmi, kjer so izvojevale veliko zmago nad sovjetskimi četami. Smučarske čete z uspehom obklopujejo sovjetske čete in uničujejo vse zveze z ostalo rdečo armado.

Na severu je položaj nejasen. Eni poročevalci trdijo, da so Finci že v posesti mesta Petsama, razen južnega dela, drugi poročevalci pa, da so finske čete še celih 25 milj od Petsama.

Parnik „Jožef Stalin“ - slika družabnega reda v Sovjetski Rusiji

Amsterdam, 3. januarja. Havas: Parnik »Jožef Stalin«, ki ga je naredila neka holandska ladjedelnica po načrtih, ki jih je izdelal sovjetski trust »Sovkonfilot« daje točno sliko sovjetskega socialnega reda brez razredov. Ladja »Jožef Stalin«, ki ima 8950 ton, je namenjena za plovbo med Vladivostokom in Petropavlovskom, torej za čisto sovjetski promet. Navzile vsemu govorjenju, da v Sovjetiji ni nobenih socialnih razlik, ima ladja 4 razrede, ki kažejo glede ureditve največje razlike. Na eni strani razkošne kabine, obložene z dragocenim lesom in oskrbljene z vsemi mogočimi udobnostmi, na drugi strani pa prostore za potnike najnižjega razreda, kjer ni niti umivalnikov, oziroma za 500 potnikov je komaj 20 umivalnikov. Na ladji je veliko radijskih zvočnikov, ki jih pa ni mogoče izključiti ali vključiti po želji potnikov. Mehaniki in častniki imajo svojo jedilnico in svoj klub, ki je popolnoma ločen od prostorov ostale posadke. Razkošni prostori so napravljeni tako, da sploh ni nobenih zveznih vrat s prostori najnižjega razreda.

Nepoznani ljudje so minulo soboto med poizkusno vožnjo izobesili na rdeči ladji finsko zastavo. Sovjetski tehniki niso hoteli prevzeti ladje, češ da ima napake. Noben tehnični strokovnjak ali sovjetski mornar, ki so prispeli že pred tedni v Amsterdam, da bi bili poučeni o konstrukciji ladje, ne more nikoli sam iti v mesto, ker ga vedno spremljajo člani GPU, ki vodi mornarie na skupne srehe.

Moscickemu Svica drugič „domovina na tujem“

Iz hvaležnosti za izredne zasluge na znanstvenem polju, ga je Svica sprejela leta 1908 med svoje državljane

Poljska ni mogla vzdržati silovitega vojaškega pritiska Nemčije v pretekli jeseni in je bila s tem njena usoda zapečatená, gotovo vsaj za nekaj časa. Njena vojska se je obdejavu, da je nanjo pritisnila od vzhoda še Sovjetska Rusija, morala vdati, kar se je zgodilo še toliko prej, ker so odločujoči krogi tako rekoč izgubili glavo, ter so številni med njimi raje pravočasno nesli svojo glavo na varno, kakor pa bi vztrajali z ostalo vojsko in trpečim ljudstvom do konca. To so jim nekateri v tujini hudo zamerili, drugi pa so spet prepričani, da tudi ni imelo več smisla, da bi se branili in se še sami izpostavljali nevarnosti. Če bi ostali na Poljskem, bi morda tudi nje zadel ista krvava usoda kot tisoče in tisoče drugih, tako pa imajo zdaj vsaj v tujini možnost delati kot odgovorni ljudje na to, da Poljska nekoč spet vstane.

Med drugimi vplivnimi in odgovornimi osebnostmi, ki so Poljsko tedaj zapustili, je bil tudi predsednik republike Moscicki. Romunija je tem visokim beguncem dala prvo zavetišče, tudi Moscickemu. Te dni pa smo brali, da se je odločil Romunijo zapustiti in si poiskati končno zavetje v Švici. Že tedaj, ko je zapustil Poljsko, se je odločil, da se poda v Švico, toda iz Poljske je bilo njemu v tedanjih časih možno priti v Švico le naokrog, čez Romunijo. Časopisi so tedaj objavili poročilo, da je švicarska vlada 3. oktobra dovolila prof. Moscickemu bivanje v Švici. Takšno dovoljenje pa je bilo treba tudi utemeljiti. Poudarili so ob tej priliki, da je bil Moscicki že od l. 1908 švicarski državljani in pristojen v neko občino v frieburškem kantonu. In res si Moscicki ni izbral Švice za svoje bodoče bivališče zato, ker je to že na glasu kot dežela političnih beguncem, pač pa, ker je Švica „zanj res že nekaka druga domovina, dežela, v kateri je pred davnimi leti razvil svoje znanstveno delovanje.“

Leta 1892 je Ignac Moscicki pobegnil iz Varšave, kjer ga je policija iskala zaradi njegovih zvez z ruskimi socialističnimi revolucionarji. Najprej se je podal v London, ki je bil tedaj nekako središče poljskega osvobodilnega gibanja. Tesno je tedaj sodeloval s po-

kojnimi Pilsudskim in je izkoristil svoje bivanje v Londonu v to, da konča svoje študije, ki jih je bil začel na politehnični šoli v Rigi. Njegova dela s področja elektrokemije so kmalu vzbudila splošno pozornost ne samo v Londonu, pač pa tudi drugod. Njegov sloves je postal tolikšen, da je nekega dne prispelo iz Švice nanj naslovljeno pismo, v katerem mu visoka šola v Friburgu ponuja stolico. Bilo je to leta 1897. Moscicki se je tedaj res podal tja in je bil tu univerzitetni profesor do leta 1913. Med tem časom se je v glavnem bavil s kemijo. Po nekaterih novih kemičnih odkritjih je zgradil nekaj kemičnih tovarn, med drugimi tudi tovarno električnih kondenzatorjev. S tem svojim delom je postal za Švico zelo zaslužen mož. V znamenje hvaležnosti ga je Svica sprejela leta 1908 za svojega državljana.

Potem je prišla svetovna vojna. Obenem s Paderewskim se je popolnoma posvetil neki svoji višji nalogi, delu za obnovitev svoje domovine. Dvajset let je nato preživel na raznih odgovornih in težkih mestih v službi svoje domovine. Lansko leto pa ga je kruta usoda spet pregnala v tujino. Čudno se je zgodovina ponovila. Spet se je vrnil v deželo, kjer je začel kot mladenič svoje znanstveno delovanje, obenem pa pripravljati osvobodjenje svojemu narodu. Morda mu bo še dano doživeti novo vstajenje svoje domovine. Morebiti je sedanje njegovo bivanje tam spet samo priprava za to.

Nekoč so potopili po sto ladij na teden!

Neprestano prihajajo poročila o potopitvah ladij ob vzhodni angleški obali in sploh v Severnem morju. Marsikdo je tudi prepričan, kako odlično se Nemci drže v sedanjih vojni, ko se jim vendar posreči narediti tujemu brodomu toliko škode. Res, ta škoda gotovo ni majhna, vendar se niti primerjati ne da s tisto, ki so jo Nemci naredili svojemu sovražniku v svetovni vojni. Nemci so tedaj potopili približno 400 ladij na mesec! To se pravi, vsak teden 100. In veliko večino teh ladij so potopile nemške podmornice.

Nemška podmorniška vojna danes niti približno ni takšna kot je bila v svetovni vojni, leta 1917. Angleški sistem spremstva se uveljavlja odlično, neoporečno, angleške trgovske ladje pa sploh ne gredo na morje brez varnega spremstva bojnih ladij, brez rušilec, ki so opremljeni z najmodernejšimi iznajdbami za boj proti podmornicam pod vodo in na morskem površini. Največja razlika je danes v tem, da so zdaj letala neprimerno hitrejša kot pa so bila tedaj in lahko zelo hitro odkrivajo

podmornice. Brez dvoma je njihov boj s podmornicami danes mnogo uspešnejši kot je bil pred 22 leti.

Nobene države ni, ki bi bila v resnici pravi »gospodar morja«. To se pravi z drugimi besedami, da ni mogoče z morja sovražnika čisto pregnati. Tedaj lahko trdimo, da ima Velika Britanija zdaj prav tako kot v svetovni vojni, ključ do večine morij in da je tako še najbolj upravičena, lastiti si naslov »gospodarja morja«.

Da ne bi stari topovi delali sramote modernim...

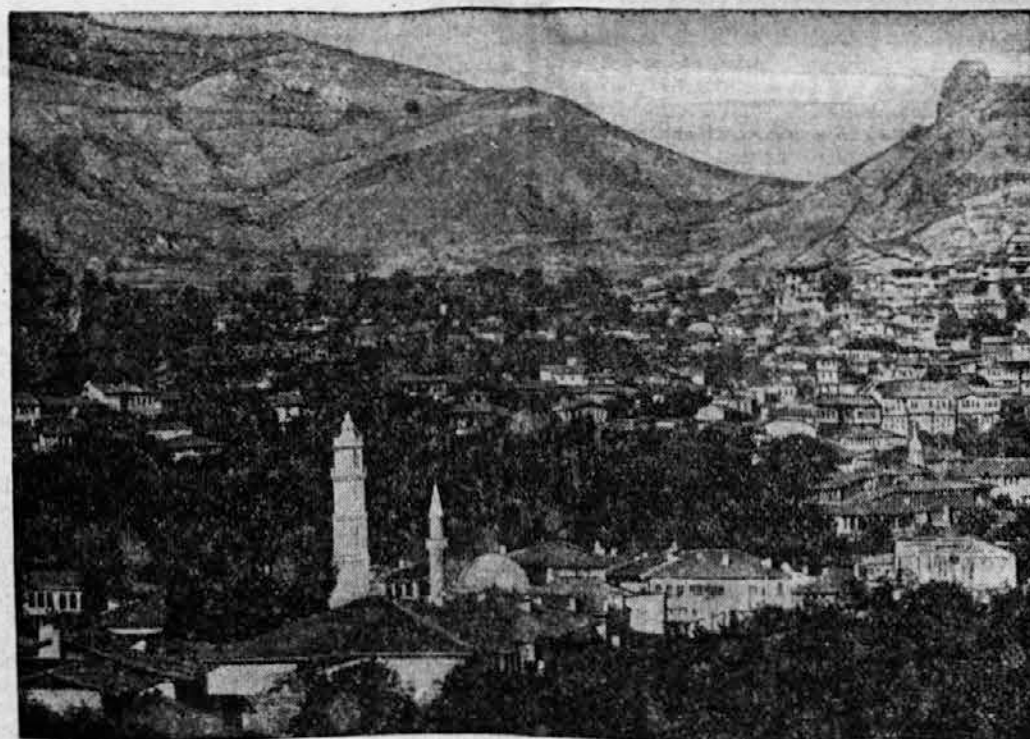
Kaprol ameriške armade Benjamin Holland ne bi bil Amerikane, če ne bi imel smisla za trgovino in to morda bolj kakor pa za vojaški stan. Ko je videl nekega dne v trdnjavi Jay stare topove, ki niso več služili svojemu namenu, mu je padlo v glavo: Kaj bi hranili te stare škafle, ki pa ima danes topništvo toliko modernih topov. Ko je tako premišljeval, kako bi se te stare škafle dale najbolje porabiti, mu je šinilo v glavo, da bi njegov žep bil deležen boljše usode in tako z njim tudi on sam. Topovi so bili težki po 400 kg in cevi so bile iz medi. Naprosil je štiri tovariše, naj mu pomagajo naložiti to staro šaro na tovarne avtomobile, ker da je dobil nalog, naj jih spravi proč, da ne bodo delali modernemu topništvu sramote. Odvlekli so topove k nekemu trgovcu s starim železom in on jim je odšel na roko 170 dolarjev, kar je že lepa vsota. Ker pa v Ameriki ni več prohibicije in smejo zlato kapljico prav tako brez skrbi pošiljati po gluko kakor pri nas, kdor ima kaj pod palcem seveda, so stopili v bližnjo krmo, da bi si privoščili vrček piva in pogasili hudo žejo, ki jih je prišla med prevajanje in nakladanjem topov. Ker so imeli tudi denar in je človek ob takih prilikah gotovo žejen, čeprav drugače ni nikoli, je šlo vse, kakor so si želeli. Naredili so »pivsko turoc in še eno, dokler je šlo in dokler »sovražnik« ni bil premagan.

Zadeva pa je prišla na uho oblastem. Hitro so poslali po topove, toda ostali so samo štirje, eden pa je žalostno in neslavno končal — v trgovčevem žepu.

Velika zaposlenost danskih ladjedelnic

Danske ladjedelnice so bile v vsem letu 1939, zelo zaposlene. Zgradile so v letošnjem letu 29 ladij z bruto-tonažo kakih 140.000 ton. Prav toliko ladij so zgradile danske ladjedelnice leta 1938. Izvzemši dve vojni ladji s tonazho 4000 ton, so vse ostale ladje tovarne na motorni pogon. Danske ladjedelnice so prejele večje število novih naročil, toda žetave glede pravočasne preskrbe s potrebnim jeklom bodo imele znaten vpliv na izvršitev teh naročil.

Varočajte Slovenski dom!

Tokat, eno turških mest, ki mu zadnji potres tudi ni prizanesel. Kakor po drugih mestih, je povzročil tudi tu ogromno stvarno škodo ter zahteval veliko število človeških življenj.

S Slovaškega...

STANOVANJSKE TEZAVE V BRATISLAVI

S stanovanji je tudi v Bratislavi križ. Ne samo, da jih je težko dobiti, pač pa so tudi precej drage. Ker ima bratislavska mestna občina v zadnjih časih izredno visoke izdatke, pravijo, da bo treba najti križje za te stroške. Zdjaj že govorijo, da se je mestni svet odločil zvišati stanarino v mestnih hišah, in sicer kar za 24 odstotkov. Razen drugih težav, s katerimi se morajo boriti Bratislavci, zdaj grozi še to.

ŽELEZNICARSKO LETOVISČE V SLIKOVITIH TATRAH

Kakor drugod, so tudi na Slovaškem zdaj začeli posvečati precejšnjo skrb vprašanju, kako bi preskrbeli železničarjem in njihovim družinam prijetne počitnice, saj je ta stan tega menda res najbolj potreben. V zvezi s tem je Zveza slovaških železničarjev sklenila zgraditi v slikovitih Tatrah pod Štrbskym Plesom moderno letovišče, kjer bodo mogli železničarji s svojimi družinami prebiti svoje počitnice. Posebno mnogo se ukvarjajo z mislijo, kako bi zgradili prikladne stavbe za železničarske otroke.

ZA HLINKOV SPOMENIK — 450.000 DIN

Mesto Zilina na Slovaškem je postavilo v svoj letni proračun tudi vsoto 300.000 Ks, ali v našem denarju okoli 450.000 din, za postavitev monumentalnega spomenika pokojnemu voditelju slovaškega naroda Andreju Hlinki. S tem denarjem bodo urejali tudi poseben Hlinkov park. Kakor se vidi, med Slovaki le še nista zamrla hvaležnost in spomin na velikega slovaškega voditelja in borca za slovaške narodne pravice, čeprav so časi zdaj izredno težki.

SLOVAŠKO DNEVNO ČASOPISJE

Na Slovaškem izhajajo vsega skupaj le štirje dnevni časopisi, in sicer »Slovak« in »Slovenska Pravda« v Bratislavi, »Slovenska Politika« v Zilini in »Slovenska Sloboda« v Prešovu. Delajo pa v zadnjem času tudi na to, da bi spremenili dosedanjega tednika »Nitrianska stráž«, ki izhaja v Nitri, v dnevnik. Potrebno po tem čutijo predvsem zato, ker Nitra leži v bližini madžarske meje.

SESTNADSTROPNO POSLOPJE V VIŠINI

2634 m
V Tatranski Lomnici so priredili poskusno vožnjo na zadnjem odseku žične železnice, ki pelje na Lomniški vrh. Ta železnica je nekako tehnično čudo. Sestoji iz dveh odsekov, od katerih je vsak dolg 5,5 km. Zgradili so jo v petih letih in je stala 30 milijonov kron. Na Lomniškem vrhu stoji v višini 2634 m (višje kot naš Grintovec) šestnadstropna stavba za izletnike. Zadnje poskusne vožnje so bile uspešne in bo v najkrajšem času odprt tudi drugi del te žične železnice.

Radio

Program radio Ljubljana

Sreda, 3. jan.: 7. Jutranji pozdrav — 7.06 Napovedi, poročila — 7.15 Pisan venček veselih zvokov (plošče) — 12.00 Odmor iz Češke (plošče) — 12.30 Poročila, objave — 13.00 Napovedi — 13.02 Pisana šara (plošče) — 14.00 Poročila — 18.00 Mladinske ure: a) Zakaj sem postal sodnik (dr. Julij Fellacher); b) Slovenski literarni zemljovid (prof. Fr. Vodnik) — 18.40 Davčna knjizica (St. Volje) — 19.00 Napovedi, poročila — 19.20 Nac. ura — 19.40 Objave — 19.50 Uvod v prenos — 20.00 Prenos iz Ljubljane, glasbe; v 1. odmoru: Glasbeno predvajanje (V. Ukmar); v 2. odmoru: Napovedi, poročila.

Cetrtek, 4. jan.: 7. Jutranji pozdrav — 7.06 Napovedi in poročila — 7.15 Pisan venček veselih zvokov (plošče) — 12.30 Za deželana in meščana (plošče) — 13.30 Poročila, objave — 13.00 Napovedi — 13.02 Radij. šramel — 14.00 Poročila — 18.00 Poster spored Radij. orkestra — 18.40 Slovenske ure za Slovence (dr. Ruč. Kolarič) — 19.00 Napovedi, poročila — 19.20 Nac. ura — 19.40 Objave — 19.50 Deset minut zabave — 20.00 Narod. pesmi ob spremljanju harmonike (gđe P. Zupanova, A. Stanko) — 20.45 Reprodukcijski koncert simf. glasbe — 22.00 Napovedi, poročila — 22.15 Za dober konec igra Radij. orkester.

Drugi programi

Sreda, 3. januarja: Belgrad: 20. Opera — Zagreb: 20. Ljubljana — Bratislava: 21. Korale — 21.30 Slovaške narodne — Sofija: 20. Klavir — Angleške postaje: 21. Simf. konc. — Beromünster: 20. Trio — 22.10 Beethovenove skladbe — Budimpešta: 19.30 Bizetova opera »Carmen« — Bukarešta: 20. Plesna gl. — Stockholm-Hörby: 19.30 Vojška godba — Trst-Milan: 17.15 Vok. konc. — 21. Puccinijeva opera »Tosca« — Rim-Bari: 21. Simf. konc. — Sottens: 20. Violončelo — 21.30 Kom. koncert.

Cetrtek, 4. januarja: Belgrad: 20. Humor — 21. Havajski kvartet — Zagreb: Celo 20.30 Vok. konc. — Korale in ples — 21.30 Bolgarske pesmi — Bratislava: 20. Ork. konc. — Sofija: 20. Instr. in vok. konc. — Angleške postaje: 20. Ork. in zbor — Beromünster: 20.45 Simf. konc. — Budimpešta: 20.50 Vojška godba — Bukarešta: 20.15 Pih. oco. — Stockholm-Hörby: 21. Rosenbergove skladbe — Trst-Milan: 17.15 Bratisl. konc. — 22.25 Pianino — Rim-Bari: 21. Opera »La Flamma« — Florencia: 20.30 Opereta — Sottens: 21.15 Violina.

A. G. Barrill

DVE BEATRICI

XX. poglavje.

Napočilo je jutro 3. avgusta leta 1492, ki je ostal znamenit v zgodovini človeštva; kajti ta dan so odplule iz Palosa tri ladje, ki so nosile Kristofa Kolumba in njegovo ereto.

Ze preden se je zdanilo se je v prietanišcu zbrala ogromna množica ljudi. Prišli so vsi prebivalci mesta Palosa in vseh bližnjih krajev. Prišli so evojci mornarjev in vojakov, ki so odhajali. Ni bilo majhno število tistih, ki so ob ločitvi jokali; saj so vedeli, da je ta ločitev drugačna kot one, ko ob slovesu že mislimo na vrnitev. Vsi ti ubogi mornarji so odhajali v negotovost; podajali so se v smrtno nevarnost. Ljudje na obrežju so jokali in čakali, kdaj odplujejo ladje, da bodo mogli še enkrat pozdraviti nesrečne mornarje, ki jih je kraljev ukaz in blazni načrt italijanskega pritepenca tiral v pogubo. Ali se bodo še kdaj vrnili ti ubogi ljudje? Ocean je bil temen; v dalji se je slišalo bučanje, kot da bi morje hotelo odgovoriti z ne, na vprašanje eto in sto etc. ki so se krčilo ob slovesu.

Ko se je zdanilo in so zadnji častniki z Alonzom Pinzonem zapustili obrežje, je admiral ukazal, naj v božjem imenu dvignejo sidra. Čeprav je bilo še tako zgodaj, je že velika množica ljudi stala na obrežju in prisostvovala odhodu Kolumbovih ladij. Tudi rabideki opat je prihitel z nekaterimi redovniki. Dobri starček je imel solzne oči; niso pa to bile solze žalosti, ampak ginjenja in hvaležnosti Bogu, ker je veliki mož, v katerega je stavil vse svoje zaupanje, dosegel svoj cilj; ker je bilo s erčo odhoda poplačano sedemletno trpljenje in nešteta ponižanja.

Se nekoč je prisostvoval Kolumbovemu odhodu. Majhna gruča viteзов se je približala bregu; sredi med njimi je bila neka ženaka, kateri se je že po obleki poznalo, da je z visokih krogov.

Sonce se je tedaj dvignilo iz morja in pozlatilo ladje, ki so nekoliko oddaljene od obrežja čakale jutranjega vetra, da odrinejo na široko morje. Jutra so bila razpeta in so že nalahko prhutala v prvem jutranjem pišu.

Beatrice de Bovadilla, kajti bila je ona, je upirala svoj pogled v admiralsko ladjo, katero se bilo lahko prepoznati po zastavi s podobo Križanega.

»Tam je naš ubogi prijatelj!« je dejala, obrnivši se k enemu izmed spremljevalcev. »A vi, don Alonzo, ki ga tako ljubite, ga niste niti pozdravili.«

»Kaj hočem gospa!« ji je odvrnil in vzdihnil. »Prišli smo tako na skrivaj, kakor učenci, ki so zbežali iz šole.«

»Res!« je dejala markiza, a njene misli so medtem že bile drugje. Bile so tam zunaj, na ladji, kamor je upirala svoj pogled. Gledala je ljudi, ki so se gibali na ladji in med njimi je videla nekega, ki se mu je tudi od daleč poznalo, da je poveljnik.

Vitez, katerega je preje nagovorila, se je nekoliko umaknil s svojimi tovariši in jo pustil samo. Ona pa tega ni niti opazila. Prepoznala je admirala na ladji »Santa Maria«; videla je samo njega in mislila samo nanj.

»Naj vas varuje Vsemogočni, don Cristoval!« je zasepetala in solze so ji stopile v oči.

Napravila je še nekaj korakov, da bi bila bližje njemu, ki je popolnoma obvladal njena čustva. »Oh, da bi imela peroti, da bi mogla zleteti na ladjo; ali da bi mogla hoditi po vodi! A morala je obstati; valovi, ki so pljuskali ob obrežje, so ji škropili rob obleke.

Medtem se je iz neke bližnje skupine odrgala neka postava in se približala markizi. Bila je ženska plemenitega rodu, kar je bilo mogoče spoznati po njeni obleki in ponosno vzravnani postavi.

Bližina teh dveh žensk ni bila nič izrednega, saj so se tudi drugi čimbolj bližali obali, da bi bolje videli odhajajoče ladje in mornarje na njih.

Markiza se je okrenila in pogledala novodošlo žensko. Takoj jo je spoznala po lepih, a strogih potezah in po zlatih lasih, na katerih so odsevali sončni žarki.

Zrla sta si nekaj trenutkov v oči; nato se je plavalaska, katero je čitalci gotovo tudi že spoznali, še bolj približala markizi, se nalahko priklonila in vprašala z začudenjem:

»Vi tukaj, gospa markiza?«

»Ah, vi ste, Beatrice Enriquez?« je vzkliknila markiza. »Če je moje mesto tukaj, da pozdravim prijatelja, ki odhaja, ne zdi se mi, da bi bilo za vas. Vsej!« je ironično nadaljevala, »zadnje besede, ki ste mi jih rekli nekoč, so me o tem uverile.«

Temna rdečica je zalila plavalaskin obraz.

»Prav pravite, gospa!« je odgovorila. »Nisem prišla izpodrivati nikogar... čeprav je tu na obali dovolj prostora za vse. Nisem prišla semkaj, da pozdravim kakšnega prijatelja, ampak da se poslovim od sorodnika.«

»Ah! od sorodnika, ki odhaja?«

»Da gospa. Ime mu je Diego de Arana.«

»Torej je med vašimi sorodniki vendarle nekdo, ki ima zaupanje v don Cristovala Colon, velikega admirala Oceana?«

»Ali ne veste, gospa, da morajo vitezi iti tja, kamor jih pošlje kralj? In da se je don Diego de Arana, kot plemič in kot zvest podanik, moral odzvati kraljevemu povelju? Pomilovati morajo te pogumne viteze, ki s takšno hladnokrvnostjo gredo v pogubo.«

»Vi torej še vedno dvomite, Beatrice Enriquez? Ali ne boste nikoli verovali? Pred dvema letoma ste ugibali, je li don Cristoval slepar ali blaznež; a bili ste vsaj uverjeni, da ga naš vladarja ne bošta podpirala. Ali ni tako? A zgodilo se je drugače, kot ete si domisljati. Vladarja eta iz ubogega mornarja naredila admiral, prvega admirala Kastilije in eta ga poslala, da odkrije nove dežele, katere njegov duh sluti onstran Oceana. Kralj in kraljica verujeta vanj, mu zaupata; a vi dvomite, kljub svoji razumnosti in svoji nezmožljivosti!«

Beatrice Enriquez je razumela zbadljivko, a tega ni hotela pokazati. Ironično je odvrnila:

»Kaj hočete, gospa! Izgubila sem vero, vi pa ste jo našli.«

»Res je in še celo brez truda.«

»Zato ete tudi podpirali onega človeka pri njegovih načrtih. Le z vašo prošnjo je uspel.«

»Ne tajim, da je precej resnice v tem, kar trdite.«

»Iz tega pa sledi, da don Cristoval Colon ni zmagal s svojim razumom in s svojo genialnostjo, ampak da so mu k temu pripomogla ljubezniva pokroviteljstva in dvorne spletke.«

Markiza je zaničljivo pogledala svojo sobesednico.

»Beatrice Enriquez,« je po kratkem molku dejala s strogim glasom. »Zdi se, da veste ali si vsaj domisljate, da veste mnogo o spletkah na dvoru. Mogla bi vas kaznovati za tako nesposlljivo govorjenje. A bodite brez skrbi. Morem se spozabiti v razburjenju; nikdar pa se ne maščujem s premielekom. Vaše nespravljivo sovraštvo do velikega moža, ki je nekoč storil veliko napako, da vam je veroval, pa vendarle zasluži kazen.«

Kordovanka jo je hotela prekiniti.